

Ættleidd börn á Íslandi: **Langtímarannsókn með tuttugu börnum og** **fjölskyldum þeirra**

Hanna Ragnarsdóttir prófessor
Elsa Sigríður Jónsdóttir fv. lektor
Menntavísindasviði HÍ

Markmið

- Að skilja reynslu foreldra af því að ættleiða barn frá útlöndum.
- Að varpa ljósi á hvernig móttöku barnanna var háttað.
- Að skoða hvernig börnunum gengur að aðlagast nýju samfélagi, félagahópi og skólum.

Ýmsar rannsóknið með ættleiddum börnum

- Þroski hegðun og líðan.
- Sjálfsmynd, aðlögun og tengsl við upprunalandið.
- Árangur í námi.
- Móðurmál og tvítyngi.

Aðferð

- Eigindleg langtímarannsókn – hófst árið 2005
- Aðferð
 - Viðtöl við foreldra 2005 og 2007.
 - Síðmaviðtöl við leikskólakennara barnanna 2007.
 - Viðtöl við börnin 2012.
 - Síðmaviðtöl við umsjónarkennara barnanna 2012.
- Þátttakendur
 - Upprunalega 20 fjölskyldur sem ættleiddu börn árin 2002 (10 börn) og 2004 (10 börn).
 - *Íslensk ættleiðing* veitti aðstoð við að komast í samband við fjölskyldurnar.
 - Foreldrar tveggja barna hafa hætt þátttöku.

Fjölskyldurnar

- Börnin koma frá Indlandi (6) og Kína (14)
 - 17 stúlkur; 3 drengir
 - Aldur við ættleiðingu: 8 ½ - 17 mánuðir
- Flestir foreldrarnir eru gift hjón
 - en í hópnum eru einnig einhleypir foreldrar.
- Menntun foreldranna er ólík
 - allt frá grunnskólaprófi til háskólamenntunar.
- Allir foreldrarnir höfðu atvinnu þegar viðtölin við þá voru tekin.

Ættleiðingin - raddir foreldra

- Kvíði og spenna í upphafi
 - „Andleg meðganga“
- Ættingjar og vinir fögnuðu barninu.
- Sérstakt samfélag – “við höfum ættleitt barn”
 - Ný fjölskylda – hefur upplifað tilfinningarlega tíma saman.
 - Ný vídd í lífi þeirra.

Viðbrögð barnanna við ættleiðingu

- Óöryggi fyrstu mánuði og ár, t.d.
 - Svefntruflanir.
 - Vildu hafa kjörforeldra sína hjá sér stöðugt.
 - Allar breytingar á daglegu skipulagi erfiðar og þurfti að útskýra þær vel.
 - Erfið aðlögun að leikskóla.
 - Kvíði, feimni, varkárni.
 - Ógagnrýnin vinsemd.

Sterkar fjölskyldur

- Margir kjörforeldrar hafa einkenni sem gera þá sterka og verja fjölskyldurnar gegn erfiðleikum.
 - Eldri foreldrar – Yfirleitt betri fjárhagur.
 - Hafa yfirleitt sterkt félagslegt net.
 - Hafa glímt við ófrjósemi.
 - Telja mikils virði að eignast börn.
 - Hafa verið metin hæf sem foreldrar:
 - Dæmi úr viðtali: “Við höfum oft sagt að við séum löggiltir foreldrar, það er búið að votta okkur. Maður er sem sagt svona létt stressaður. Fell ég á þessu prófi?”
 - Ættleiðingarferlið menntar verðandi kjörforeldra (O'Brien & Zamostny, 2003)

Fjölskyldur barnanna

- Foreldrar í sérflokkki
 - „Afskaplega vel hugsað um börnin“ segja kennarar
- Veita börnunum margvíslega tómstundaiðju
- Flest börnin einbirni
- Góð tengsl við stórfjölskylduna, afa, ömmur, frænda og frænkur
 - Fara oft í heimsóknir
 - „Tvennt hefur gerst sorglegt, þegar ég þurfti að láta kisu fara og þegar langamma dó“

Raddir barnanna

- Helstu þemu:
 - Ættleiðingin.
 - Líðan.
 - Sjálfsmynd.
 - Skólinn.
 - Áhugamál og tómstundir.
 - Vinir.
 - Upprunin og tengsl við upprunaland.
 - Framtíðarsýn.

Ættleiðingin

- Öll börnin vissu um uppruna sinn
 - Höfðu margoft heyrt söguna um það þegar foreldrar þeirra sóttu þau
 - Sýndu okkur myndir og ýmsa muni frá upprunalandinu
 - Vissu hvar þær höfðu fundist
 - Vissu hvað barnaheimilið hét
 - Bara gaman að vera frá öðru landi, montin af því
 - Önnur börn viðkvæm fyrir uppruna sínum og vildu ekki að hann væri ræddur í skólanum
 - Langar til að sjá alvöru mömmu sína og pabba

Líðan barnanna

- Glöð og ánægð
 - Misjafnlega kát, öll kurteis og komu vel fyrir
- Feimin
 - Sum voru feimin, svöruðu fyrst bara með já eða nei
- Forvitni og stríðni
 - Leiðinlegt þegar þau spurð um upprunann
 - „af hverju ertu brún og er mamma þín líka brún“
 - Sumum hafði verið strítt
 - „Þværðu þér ekki“ „kúkabrúnn“, „hrísgrjónaaugu“
 - „Strákarnir kalla mig stundum Kínverja, en mér er alveg sama“
- Hamingjusamir krakkar

Sjálfsmynd

- Börnin virðast flest hafa sterka sjálfsmynd
 - Dugleg í námi og íþróttum
 - Eru elskuð og vel metin
 - Félagslega sterk
 - Hefur sagt frá því í skólanum að hún hafi fundist í pappakassa og það sé ekki nákvæmlega vitað hvað hún sé gömul, engum dettur í hug að stríða henni
- Öryggisleysið sem fylgdi fyrstu árum þeirra á Íslandi virðist að mestu horfið
 - Hjá sumum bar á því fyrstu ár grunnskólans
 - Þurftu mikla athygli og hrós
 - Vildu mikið þóknast öðrum

Skólinn

- „Bara gaman“, „bara ágætur“, „pínu leiðinlegt“, „allt skemmtilegt“, „leiðinlegt að læra“
- Nefna ýmsar námsgreinar sem eru skemmtilegar og aðrar leiðinlegar
 - „Frímínúturnar eru skemmtilegastar, annars íslenska“
- Segja að þeim gangi vel og neita því að eitthvað sé erfitt
- Kennarar um nemendur:
 - „Afar sterk námslega“, „tilvonandi dúx“, „vaxandi námsmaður“, „ekki sterkur námslega“, „sönn ánægja að kenna henni“, „meðalnámsmaður“, „metnaðarfull og sjálfstæð“, „lesblinda hefur háð henni“, „hefur gengið ótrúlega vel félagslega“, „yndislegur drengur“
- Kennarar um foreldra
 - „Einstaklega gott samstarf“

Margvísleg áhugamál og tómstundir

- Vera úti að leika með vinunum
- Fimleikar, fótbolti, skautar, dans, badminton, lego, tölvuleikir, píanó, fiðla, flauta, horn, kór
 - Æfðu fimleika oft í viku
 - Sum keppa á mótum
 - Fótbolti aðaláhugamálið hjá nokkrum telpum
 - Ætla jafnvel að verða atvinnumenn
- Börnin hafa flest mjög mikið að gera
- Ætlar að smíða kofa í sumarbústaðnum með pabba

Vinir

- Flest börnin félagslega sterk
 - Eiga marga vini
 - Fótboldastelpur gjaldgengar með strákunum
 - Geta unnið með öllum, setið hjá öllum í skólanum (segja kennarar)
 - Vinir og félagar skipta miklu máli
 - Sum barnanna eignuðust ekki besta vin strax
 - Þeim stundum erfitt, þráðu að eignast „besta“ vin
 - Gleði og sorgir fylgja því að eignast vin og missa vin
 - Kínasystur
 - Misjafnt hve samvera við þær var mikilvæg

Uppruni og tengsl

- Misjafnt hvort þau hugsuðu mikið um að þau fædd í öðru landi
 - Stundum. Mér finnst það skrítið.
 - Veit ekki mikið um Kína. Vil alveg vita meira.
 - Veit ekki mikið um Indland, en vill fara þangað og sjá mömmu sína
 - Hugsu aldrei um það, finnst allt bara gott eins og það er
 - Mig langar að vita hvernig það var áður en ég fæddist og hvernig mamma og pabbi líta út
 - Hugsar stundum að hún sé frá Indlandi en getur ekki alveg lýst því
 - Stærsta óskin hennar er að fara til Kína og kynnast alvöru pabba og mömmu, hún myndi gefa þeim alla sína peninga svo að þau verði ekki lengur fátæk
 - Er hætt að hugsu um Indland gerði það einu sinni
 - Hugsar ekki mikið um Kína og veit ekki hvort hún vill fara þangað
 - Segist ekkert vita um Indland og vill ekkert fara þangað, frekar til Danmerkur
 - Langar svakalega mikið til Kína. Hana langar til að sjá Kínamúrinn, pandabirni, kínversk hús, borða kínverskan mat og alls konar

Tengsl við upprunalandið

- Mörg barnanna hétu indversku eða kínversku millinafni og skrifuðu það stundum
- Kunnu nokkur orð í málunum
 - Oft höfðu foreldrar kennt þeim
- Námskeið í kínversku
 - Stúlkurnar sem fóru til Kína 2012 fóru á námskeið
- Námskeið í Kung Fu
- Á öskudaginn klæddar eins og Kínastúlkur með prjóna í hárinu
- „Við erum að safna fyrir Kínaferð“
- „Mamma segir að við förum eftir nokkur ár til Indlands“
- Kínasysturnar tala ekki mikið um Kína, eru bara að leika sér þegar þær hittast

Kínaferðin

- Mikið upplifelsi
 - Kínamúrinn
 - Margar stúlkurnar nefndu hann sem það merkilegasta
 - Staðurinn þar sem þær fundust
 - Öðrum fannst það áhrifamest
 - Barnaheimilið þar sem þær höfðu verið
 - Erfitt að koma þangað því nú voru þar fötluð börn
 - Dýragarðurinn
- Hafa haldið fyrirlestur um Kínaferðina í skólanum

Framtíðarsýn

- Þegar börnin voru spurð um framtíðina voru svörin margvísleg
 - „Ég ætla að verða dýraljósmóðir. Ég ætla að eiga heima í Kína og eiga hús þar og vera kannski viku í Kína og viku á Íslandi. Ég ætla mest að lækna slöngur í Kína og búa hjá pabba og mömmu hér á Íslandi, það verður ódýrara“
- Kennararnir töldu framtíðina bjarta
 - Þessum börnum væru allir vegir færir

Mat umsjónarkennaranna

- Flestum barnanna gengur vel í skólunum, bæði námslega og félagslega.
- Sum glíma við námserfiðleika.
- Mörg mjög sterk námslega, sum framúrskarandi.
- Mjög góður stuðningur foreldra.

Samantekt og næstu skref

- Benda til þess að
 - Kjörfjölskyldurnar séu sterkar fjölskyldur.
 - Þær hafi lagt mikið á sig til að mynda tengsl við börnin og við að styrkja sjálfstraust þeirra.
- Börnunum
 - gengur almennt vel í skóla og félagslega.
 - fá góðan stuðning frá foreldrum sínum.
- Næstu skref
 - Viðtöl við börnin á unglingsárunum.
 - Viðtöl við kennara og foreldra.

Greinar um rannsóknina

- Elsa Sigríður Jónsdóttir og Hanna Ragnarsdóttir. (2010). „Þungamiðjan í lífinu færðist til.“ Reynsla 20 íslenskra fjölskyldna af því að ættleiða börn frá útlöndum. Í Hanna Ragnarsdóttir og Elsa Sigríður Jónsdóttir (ritstjórar), *Fjölmennning og skólastarf* (bls. 339–371). Reykjavík: Rannsóknastofa í fjölmennningarfræðum og Háskólaútgáfan.
- Hanna Ragnarsdóttir og Elsa Sigríður Jónsdóttir. (2010). Ættleiðing erlendra barna á Íslandi. Aðlögun og samskipti í fjölskyldum og leikskólum. Í Gunnar Þór Jóhannesson og Helga Björnsdóttir (ritstjórar), *Þjóðarspegillinn 2010: Rannsóknir í félagsvísindum XI. Erindi flutt á ráðstefnu í október 2010*. Sótt af: http://skemman.is/stream/get/1946/6763/18434/3/68-76_Hanna_Ragnarsd_FELMANbok.pdf
- Hanna Ragnarsdóttir (í vinnslu, send í *Uppeldi og menntun*). Reynsla ættleiddra barna á Íslandi af skólum og samfélagi: Eigindleg langtímarannsókn.

